

WERELDOORLOG I IN LONDERZEEL EN OMGEVING

**Wandeltocht van 10 km langs 7
markante plaatsen in Londerzeel**

Wie het heeft over Wereldoorlog I (WO I), denkt automatisch aan de loopgraven in de Westhoek. Daar heeft zich inderdaad het grootste gedeelte van de “Grote Oorlog” voltrokken, maar gedurende de eerste twee maanden (augustus-september-begin oktober 1914) hebben zich in onze regio belangrijke krijgsverrichtingen afgespeeld die ongetwijfeld een grote invloed hebben gehad op het verdere verloop van de oorlog en op de uiteindelijke geallieerde overwinning. Dit heeft vooral te maken met de dubbele fortengordel rond Antwerpen, waarachter het gros van het Belgisch Leger zich had teruggetrokken, na twee weken van vertragende gevechten tegen de Duitse pletwals. Vanuit die versterkingen werden geregeld uitvallen tegen de in onze regio aanwezige Duitse troepen uitgevoerd, ondermeer om de druk van het Duitse offensief tegen de Fransen te verlichten. Deze uitvallen hebben, samen met de ultieme voorwaartse verdediging van de Antwerpse fortengordel eind september-begin oktober 1914, aanleiding gegeven tot heel wat veldslagen en andere confrontaties in Londerzeel en wijde omgeving. Deze wandeltocht leidt u langs een aantal plaatsen die aan deze droevige periode uit onze geschiedenis herinneren. Die geschiedenis is belangrijk, want wie zijn geschiedenis niet wil kennen en begrijpen, is gedoemd om ze opnieuw te beleven.

De wandeltocht heeft de vorm van een lus, en kan dus om het even waar gestart en beëindigd worden. Er is onderweg geen specifieke bewegwijzering voorzien. Wees **voorzichtig** te voet. In de confrontatie met de auto, bus of vrachtwagen trekt de voetganger altijd aan het kortste eind. Veel plezier!

PUNT 1: Station van Londerzeel. We vertrekken aan de voorkant van het station. Het station werd op 24 augustus 1914 door de Belgen gebruikt als commandopost tijdens de eerste grote uitval uit de forten die aanleiding gaf tot de Slag van Imde. De Belgische generaal de Stein d'Altenstein koos voor het station omwille van de aanwezigheid van telegraaf- en telefoonlijnen. Stations werden gedurende WO I bediend door Duitse beambten, bewaking en onderhoud van de sporen gebeurde ook door Duitsers. De spoorlijn richting Aalst (Leireken) werd in 1916 opgebroken om het ijzer van de spoorstaven te recupereren.

Juist voor het spoor slaan we vanuit KLEIN HOLLAND LINKS af in de TOEKOMSTSTRAAT (geen straatnaambord), we draaien mee naar links en slaan dan RECHTS af in de LUNDERSTRAAT. Op het einde naar RECHTS, en daarna onmiddellijk LINKS in de LIJSTERSTRAAT. Eerste RECHTS in de HOLLE EIKSTRAAT, die we volledig uitwandelen voorbij de molen van het Comité Jean Pain. We passeren de slagboom en stappen op het volgende kruispunt RECHTDOOR, NEERAVERT in. Na ongeveer 250 meter zien we links

PUNT 2: Monument van Neeravert. Dit monument herinnert aan de Slag van Londerzeel op 29 september 1914. De Duitsers beslisten begin september 1914 de fortengordel rond Antwerpen toch te veroveren, daar waar ze eerst van plan waren Parijs in te nemen en daarna pas het Belgisch Leger uit te schakelen. De uitvallen van het Belgisch Leger dreigden echter de Duitse bevoorradingslijnen af te snijden en dwongen het Duitse opperbevel tot actie. De Duitsers rukten op richting Antwerpen, en de spoorlijn Dendermonde-Mechelen werd door de Belgen ingericht als laatste verdedigingsstelling. Die werd op 28 september 1914 voor het eerst aangevallen, maar de Belgen hielden grotendeels stand. Op 29 september 1914 om 08.00 uur brandde de strijd opnieuw in volle hevigheid los en kort na 09.00 uur kregen de manschappen van het 12de Linieregiment, dat de spoorweg op het grondgebied Londerzeel en Malderen verdedigde, het bevel zich terug te trekken naar het fort van Breendonk. Ze werden daarbij op de flank verrast door Duitsers die in Ramsdonk de spoorlijn waren over geraakt en hen in de velden van Neeravert onverbiddelijk onder vuur namen. 126 Belgische militairen, waaronder ook hun bevelhebber, commandant Grossmann, vonden de dood. Het 12de Linie bestaat nog steeds, het is de oudste eenheid van het Belgisch Leger en het is gelegerd in Spa. Op maandag 29 september 2014 komt het 12de Linie naar Londerzeel voor de herdenking van de Slag van Londerzeel, hier aan dit monument.

We keren 250 meter terug en nemen RECHTS de PIKSTRAAT, die we volgen tot aan de BLAUWENHOEK die we RECHTS inslaan (**opgepast: het verkeer kan hier drukker zijn!**) tot aan

Punt 3: monument Blauwenhoek. Dit monument werd opgericht door juffer Oriane in 1919 ter herdenking van de Slag van Londerzeel. Deze Londerzeelse dame heeft zich gedurende de volledige oorlog ingezet om lichamen van Belgische soldaten, die in haastig op de slagvelden gegraven massa- of individuele graven begraven lagen, te ontgraven, te identificeren en te herbegraven op echte kerkhoven. Na de oorlog heeft zij zich ingespannen om in onze regio en daarbuiten herdenkingsmonumenten op te richten, ondermeer op de Blauwenhoek, de Imdekouter, in Tisselt, Zemst, Epegem ...

We slaan LINKS URSENE in, en juist voor de overweg stappen we RECHTS SNEPPELAAR op, waarna we RECHTDOOR het FIETSPAD langs de spoorweg volgen. We volgen het fietspad tot aan de eerste overweg. Hier zien we duidelijk hoe het spoor enkele meter hoger gaat liggen en zo door de Belgen kon gebruikt worden als verdedigingslinie. In de richting van Londerzeel station was dat niet het geval, en dat heeft de Belgische soldaten parten gespeeld. We steken hier de spoorweg over en nemen LINKS de MOORHOEK. Hier vond destijds de spoorlijn Antwerpen-Aalst (Leireken) aansluiting naar het station van Londerzeel. Die spoorlijn die weinig belang had en in 1916 zelfs opgebroken werd, was regelmatig het voorwerp van diefstal (koperdiefstal, toen al) en sabotage. Tussen 11 en 25 april liet de Duitse overheid het spoor over een lengte van 4 km. bewaken. Voor dit werk werden 75 burgers gevorderd, 60 in Londerzeel en 15 in Steenhuffel. Deze moesten, in drie ploegen, de klok rond en vanaf 25 wachtposten, het spoor en vooral de telefoonleidingen in de gaten houden.

We wandelen de Moorhoek uit tot op de DRIETORENSTRAAT, die we LINKS inslaan en zien rechts tussen de bomen

Punt 4: het kasteel “ Drietorens”. In de nacht van 4 op 5 november 1918 brandde hier het koetshuis af, vermoedelijk door brandstichting door Duitse soldaten die er overnachtten op hun terugtocht naar Duitsland. In die periode werd ook in Steenhuffel een schuur door terugtrekkende Duitsers in brand gestoken.

De Drietorenstraat gaat over in de KASTEELSTRAAT, juist na de bomen aan de rechterkant slaan we RECHTS een veldweg in, we volgen even de Pluimennest-wandeling. We volgen het pad zo'n 500 meter, aan een Y-splitsing gaan we RECHTS op een graspad tot op de LINDE (tegenover de frituur), die we LINKS inslaan. De Linde gaat over in de

MOLENSTRAAT, we slaan de DERDE straat RECHTS in, de BURCHTLAAN. Na een kleine 100 meter SCHUIN LINKS, de KATTESTRAAT in. Zo komen we op de MARKT waar we RECHTS wandelen, richting

Punt 5: het oud gemeentehuis en de St-Kristoffelkerk. Aan de muur van zowel het gemeentehuis als de kerk zien we platen met de namen van gesneuvelden en oorlogsslachtoffers uit beide wereldoorlogen. De kerken van Londerzeel St-Christoffel en Londerzeel St-Jozef zijn ongeschonden uit de oorlog gekomen, wat vrij uitzonderlijk was in de regio. Bij de derde grote uitval van het Belgisch Leger, van 25 tot 27 september 1914, werden beide kerktorens gebruikt als vooruitgeschoven observatieposten voor het fort van Breendonk.

We volgen de straat en nemen de tweede straat LINKS, de URSULINENSTRAAT. Die naam verwijst uiteraard naar

Punt 6: het Ursulinenklooster. In de gebouwen van Virgo Sapiens waren vroeger een Ursulinenklooster en een pensionaat voor meisjes gevestigd. Reeds op 4 augustus 1914, de dag van de Duitse inval in België, vroegen de zusters aan het Ministerie van Oorlog de toelating om een veldhospitaal in het klooster in te richten. De eerste gewonden werden er verzorgd op 23 augustus, maar na de Slag van Imde op 24 augustus, lag het veldhospitaal vol en minstens 17 militairen stierven er aan hun verwondingen. Er werden ook Duitse gewonden verzorgd, meer bepaald op 4 september, toen de Duitsers zware verliezen moesten incasseren in Liezele, Breendonk en Kapelle-op-den-Bos. De zusters verlieten het klooster op 27 september 1914 in de voormiddag, niets te vroeg, want om 14.30 uur werd het klooster in brand geschoten.

We stappen de Ursulinenstraat uit tot de BERKENLAAN, die we LINKS inslaan. Op het einde van de Berkenlaan zien we RECHTS

Punt 7: het oud kerkhof van Londerzeel. Achteraan links op dit kerkhof vinden we het ereperk met de graven van de Londerzeelse oud-strijders uit WO I.

We slaan LINKS de KERKHOFSTRAAT in (**voorzichtig!**) en vervolgens RECHTS in de VERBINDINGSTRAAT. Op het einde SCHUIN LINKS (aan het bord SARENS –PARKING KLANTEN) een steegje door, en zo komen we in de MEERSTRAAT die we LINKS inslaan. Op het einde RECHTS de STATIONSSTRAAT in, en die brengt ons terug naar het beginpunt van onze wandellus: het station van Londerzeel.

Deze wandeltocht werd uitgestippeld door de Verenigde Oud-strijders en Oud-soldaten Londerzeel in samenwerking met de dienst Cultuur van de gemeente Londerzeel.

Het grootste deel van de informatie in deze brochure werd overgenomen uit het boek "1914-1918 in Londerzeel en Noordwest-Brabant" van Louis De Bondt en Francis Halleman.